

Posudek bakalářské práce *Modální slovesa s minulým infinitivem v italštině: jejich význam a překladové protějšky v češtině*, kterou předložila DENISA BOCHŇÁKOVÁ, Ústav románských studií FF UK, ak. r. 2023/2024.

Denisa Bochňáková si pro svou bakalářskou práci vybrala téma, kterému je v běžných gramatikách italštiny věnována velmi malá pozornost. Jde o kombinaci modálních sloves s minulým infinitivem, jež se významově výrazně liší od kombinace s prostým infinitivem, jako je tomu např. v *lei deve arrivare in tempo* vs. *lei deve essere arrivata in tempo* či *può farlo anche lui* vs. *può averlo fatto anche lui*, kde sekvence s minulým infinitivem vyjadřuje pouze modalitu epistémickou, zatímco všechny ostatní, které jinak koexistují v dané konstrukci, jsou potlačeny.

Diplomantka se rozhodla tyto konstrukce prostudovat a stanovila si dva cíle. Prvním byl teoretický popis týkající se modálních sloves obecně se zaměřením poté na všechny možné tvarové kombinace (to, čemu autorka v práci říká „modotemporální možnosti“ v kap. 7) a jejich významové odstíny; druhým cílem pak bylo ukázat na datech z paralelního italsko-českého korpusu InterCorp, jakým způsobem jsou tyto konstrukce překládány do češtiny. Oba cíle jsou dle mého splněny, a lze tedy v obecné rovině považovat bakalářskou práci za zdařilou. Přesto se později pozastavím u některých sporných míst, ale nejprve stručně shrnu základní strukturu předkládaného textu.

Bakalářská práce, u níž ihned zaujme dokonalá formální úprava, jež je výsledkem editace v programu LaTeX (v online editoru na www.overleaf.com), je přehledně rozdělena do devíti kapitol. Po úvodní kapitole následuje pojednání o modalitě, typech modalit a jejím vyjádření (zde najdeme podkapitoly o slovesném způsobu, modálních slovesech a modálních částicích). Od páté kapitoly se autorka zabývá slovesem a predikátem, sedmá a osmá je již věnována zmíněným konstrukcím modálních sloves s minulým infinitivem a analýze korpusového materiálu. Devátá kapitola přináší přehledné shrnutí všech analýz.

Jak už jsem naznačil, formální úprava práce je díky LaTeXové šabloně dokonalá, včetně bibliografie podle normy ISO 690, a tak není nutné se zabývat žádnými formálními prohřešky, jak bývá u závěrečných prací obvyklé, a můžeme se rovnou soustředit na obsah. Ještě jednou bych rád vyzdvihl volbu tématu, které je zajímavé, ačkoli by se mohlo zdát jako velice omezené. Přesto takové téma vyžaduje zvládnutí poměrně náročné terminologie spjaté s pojmem modalit, jakož i schopnost pečlivě analyzovat překladové protějšky právě v těchto případech, kdy rozhodně nelze čekat nějaký systematický a jednoduchý ekvivalent (jak bude patrné v praktické části). V těchto konkrétních detailech pak lze nalézt určité nedostatky, ke kterým nyní přičiním pár poznámek.

1) Na s. 12, kap. 3.4, se mi zdá, že je definice deontické modalit trochu pokrácena, že je totiž otázka subjektivity vs. objektivit deontické modalit vysvětlena s poukazem na příklad, který by bylo dobré blíže vysvětlit.

2) S. 13, kap. 3.6 je podobně trochu nejasná. I když autorka čerpá ze sekundární literatury, otázka voluntativní modalit zde není tak jasná.

3) Potřebuje autorka pracovat s pojmem „predikátor“ (např. na s. 22)? Pokud ano, asi by bylo dobré lépe vysvětlit rozdíl mezi větami typu „Může přijít“ vs. „Myslím si, že přijde“. Jestli to dobře chápu, je tento Greplův pojem užitečný, když chceme říci, že v prvním případě epistémickou modalitu nese modální sloveso, ve druhém je to sloveso propozičního postoje „myslet si“.

4) Na s. 26, kap. 6.2.3 – první odstavec. Není úplně jasné, co znamená poslední věta končící „(...) čímž se liší od infinitivu minulého“. Nemá být přítomný?

5) Na s. 27 začíná důležitá kapitola, kterou jsem už zmiňoval a která se týká tzv. modotemporálních možností. Je zřejmé, co tím autorka míní, ale určitě by stálo za to vše lépe objasnit, zejména si položit otázku, proč některé tvarové kombinace nefungují (např. složené

tvary modálních slovese jsou vyloučené, např. *potervo essere arrivato* vs. **sono potuto essere arrivato*). V této souvislosti je zajímavé i to, jak se chová čeština, která zachovává všechny modalities i v minulém čase, tj. *musí to udělat* vs. *musel to udělat*. Je to jen tím, že zde manipulujeme pouze s modálním slovesem a ne s infinitivem?

6) Na s. 28 asi chybí příkladová věta 4), je zde jen 3) a hned poté 5) – a k tomu se rovnou ptám, zda je překlad v pořádku? *Dovrebbe aver fatto* ani takto izolovaně bez kontextu neodpovídá českému „měl by to udělat“.

7) Od s. 31 začíná zajímavá – a samosebou náročná – analýza korpusového materiálu. Kladu si otázku, zda jsou tabulky (od č. 1 na s. 31 a dále) vždy ihned jasné. A pak ještě připojuji dotaz, proč se analyzují jen tři příklady, když např. kombinací typu *dovevo aver fatto* je mnoho? A ještě jednu otázku: jsou tedy zcela vynechány kombinace modálních sloves s inf. sloves, která vyžadují *essere*? Tj. nemáme zde žádné příklady typu *doveva essere partito prima*. Proč?

8) Obecný dotaz k analýze překladových protějšků a k následné typologii. Diplomantka si zde všímá všech možných korespondencí, ale zdá se mi, že je implicitně vedena předpokladem, že v některých případech je modalita italské konstrukce zachována, v některých naopak ne; proto asi říká, např. na s. 32, že je „úspěšně (...) přenesen význam z originálu“. To je docela zajímavé, protože bychom asi intuitivně očekávali, že tomu tak bude vždycky a že se jen budou lišit prostředky (modální sloveso vs. adverbium, např. *patrně*). Zdá se však, že to tak někdy není – např. (19) u *non possa avere fatto*, také i u jediného příkladu s *volere* na s. 38 (22). Mimochodem je škoda, že příkladů s *volere* je tak málo. Zdá se mi, že citovaná Palmerova poznámka (na s. 39) by stála za větší pozornost.

9) Co přesně nám ukazuje kompletní vyhodnocení překladových protějšků zachycené na obrázcích 1 a 2 (s. 41 a 42)? Řekl bych, že to poukazuje na značnou rozmanitost takových ekvivalentů.

Závěrem bych jen zopakoval, že bakalářskou práci Denisy Bochňákové lze jednoznačně považovat za velmi zdařilou, a to nejen formálně, ale i obsahově, a proto ji k obhajobě vřele doporučuji a hodnotím ji – i navzdory několika menším nedostatkům, o nichž byla řeč – jako **výbornou**.

V Praze dne 7. června 2024

prof. Mgr. Pavel Štichauer, Ph.D.
vedoucí bakalářské práce